

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Vedoucí práce: PaedDr. Taťána Šteiglová Ph.D.

Autor: Bc. Jan Macík

Olomouc 2012

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: *Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil* vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Holešově 15. června 2012

Děkuji paní PaedDr. Taťáně Šteiglové, Ph.D. za cenné rady a podporu při tvorbě mé diplomové práce. Dále děkuji své rodině, která mne po celou dobu studia podporovala a také své babičce, která mi dala ten neocenitelný dar a přivedla mne k textilnímu umění.

1. Obsah

1. Obsah	4
2. Úvod	5
3. Teoretická část	7
3.1. Umělci, jejichž tvorba se věnuje mezilidským vztahům	7
4. Praktická část	33
4.1. Babička	33
4.2. Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil	42
5. Pedagogický projekt	47
6. Závěr	51
7. Seznam odkazů	52
8. Resumé	54
9. Anotace	55
10. Seznam obrázků	56
11. Prameny a literatura	60

2. Úvod

Když jsem nastupoval k navazujícímu magisterskému studiu na zdejší univerzitě, nebylo pochyb o tom, že má diplomová práce bude zrealizována v rámci ateliéru textilu. Právě kvůli tomuto ateliéru jsem si Univerzitu Palackého, po předchozím čtyřletém bakalářském studiu, vybral. Bakalářský titul jsem získal na Univerzitě Hradec Králové, kde jsem studoval historická textilní řemesla v oboru Uměleckořemeslné textilní disciplíny a právě toto studium výrazně poznamenalo můj život textilem. Nebo bych měl spíše říci, prohloubilo můj obdiv a zájem o něj. Již dříve jsem se o textil do jisté míry zajímal, a to díky mně velmi blízkému člověku, který je pro vznik celé mé diplomové práce stěžejně důležitý.

Podobně, jako tomu bylo při volbě ateliéru, jsem měl jasno i při výběru samotné techniky zpracování. Ačkoliv jsem měl na výběr z rozsáhlého množství textilních technik, vybral jsem si tu, kterou považuji za stěžejní. Touto technikou je technika paličkováná krajky. Právě práce s paličkovanou krajkou byla první technikou, které jsem se naučil a která mne posléze dovedla na zdejší univerzitu. Technice paličkováné krajky též příkládám pomyslné prvenství mezi ostatními textilními disciplínami, stala se mou nejoblíbenější textilní technikou. Na kraje, ať již paličkováné, šité či jakékoliv jiné, mne fascinuje především její struktura. Nejkrásněji a nejpoetičtěji definovala krajkou ve svém díle spisovatelka Marie Kubátová.

„Vidiš - není to nic než díra lapená do nitě, jak ftáče do sítě a jaká je to krása.“¹

„Polapiš do nitěnýho voka kus prázdnoty a velle zas a velle zas, seřadíš díry v maršparádu a máš krajkou.“²

(Marie Kubátová, Slaměná Mařena)

¹ KUBÁTOVÁ, MARIE. *Truhlička malovaná*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1989. s. 156

² KUBÁTOVÁ, MARIE. *Truhlička malovaná*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1989. s. 155

Paličkovaná krajka v plošné či plastické podobě však nabízí celou škálu řešení. Já si za nositele krajky vybral svatební šaty. Ty představují jakési vrcholné dílo ve světě textilu, a pokud má diplomová práce představovat vrchol mého studia, svatební šaty tuto myšlenku výstižně demonstrují. Nejedná se však o žádné obyčejné svatební šaty, v mém případě jde o šaty pro jednoho konkrétního člověka. Tím je má babička, která mne k textilu dovedla a která tak poznamenala celý můj život. Svou práci nazvanou *Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil* jsem se rozhodl vytvořit jako poctu této neobyčejné ženě, jako jakési memento mori oslavující přínos a dar, jež mému životu dala.

V teoretické části práce se zabývám současnými umělci, jejichž tvorba se věnuje sociálnímu tématu, především vztahy mezi osobami nebo vyjádření podstaty člověka jakožto osobnosti. Tomuto tématu se ve své práci věnuji i já a proto je mi velmi blízké. Dále jsou pro mne důležití i ti autoři, kteří do svého výtvarného projevu zahrnují textil a pomocí jednotlivých textilních disciplín umělecky vyjadřují své myšlenky.

Tato práce je doprovodným textem k praktické části diplomové práce.

3. Teoretická část

3.1. Umělci, jejichž tvorba se věnuje mezilidským vztahům

Myšlenkou propojit své umění s blízkými osobami, rodinnými příslušníky či člověkem a jeho duchovní podstatou má celá řada umělců. Stejně tak důležité je pro mne i uvést řadu autorů, pro které textil východiskem. Na následujících stranách uvádím ty, kteří mne svou tvorbou oslovili či zaujali.

První autorkou, kterou zde uvádím je velmi dobře známá česká konceptuální umělkyně **Kateřina Šedá** (1977). Z celé řady svých projektů mne zaujala především projektem *Je to jedno*, ve kterém, stejně tak, jako já ve svém, vyjadřuje svůj silný vztah ke své babičce.

Kateřina Šedá proslula řadou svých akcí, do kterých zapojuje obyvatele rodné Líšně, náhodné jedince ale také vlastní rodinné příslušníky a snaží se je vyvést ze zaběhlých kolejí jejich života zavedením konceptuální myšlenky kopírující či zrcadlící jejich běžný život. Šedá pracuje zejména se svou rodinou nebo s obyvateli Líšně, která je jejím rodištěm či blízkým okolím. Mezi její nejznámější projekty můžeme zařadit **Nic tam není** z roku 2003, do kterého zapojila obyvatele jedné malé moravské vesnice s názvem Ponětovice. Šedá v tomto projektu uvažuje o tom, jak zviditelnit právě ono NIC a poté, co se při studiu lidí ve frontě doslýchá klíčovou větu svého budoucího projektu: „A co teprve v Ponětovicích, tam není vůbec nic“, se do Ponětovic osobně vydává. Na místě zjišťuje, že se obec skládá s hrstky domů, bez kulturního zázemí, školy či jakékoliv zdravotní péče. Když stejné podmínky zjišťuje v sousedních obcích Kobylnice a Prace, uvědomuje si, že NIC lze nejlépe zachytit jeho množením. Po ročním přemlouvání jednotlivých obyvatel obce, zahrnujícím řadu dopisů a dotazníků a osobní návštěvu v každé domácnosti, nakonec uskutečňuje svůj projekt spočívající ve sjednocení onoho NIC, které obyvatelé obce vždy v neděli provádějí. Všichni ráno přesně v šest společně vstávají, otevírají okna, všichni v jednotný čas nakupují stejné suroviny, ze kterých vaří stejný oběd, svorně zametají

chodník před svým domem, scházejí se u piva, všichni najednou v deset hodin večer zhasnou a jdou spát.³

Občané Ponětovic nakupující ve stejnou dobu stejné potraviny

Občané Ponětovic jednotně zametají chodníky před svými domy

³ ŠEDÁ, Kateřina. *Nic tam není = [There is nothing there]: společenská hra pro neomezený počet hráčů*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. 54 s. ISBN 80-239-7738-5

V o rok starším projektu **Výstava za okny** staví Kateřina Šedá obyvatele rodné Líšně do role umělců. Lidé jinak nezavěšeni uměním se sami stávají umělci a zároveň majiteli vlastní výstavní síně a jsou vyzváni k tomu, aby za okny svých domů vystavili jakékoliv předměty, které uznají za umělecké dílo hodno vystavení. Z celé Líšně se tak stává obrovská galerie, kde každý umělec vystavuje své „umění“ nepodroben cenzurou. Projekt se zúčastnilo 150 spoluobyvatel Líšně – výtvarníků/galeristů, kteří vystavovali nejrůznější předměty od domácích pokladů přes lacinou sentimentální keramiku, pěstované orchideje a kaktusy až po sbírku plyšových hraček.

Obyvatelka Líšně prezentuje svou výstavu

Na 5. berlínském bienále prezentovala Šedá projekt z roku 2008 s názvem **Furt dokola**. Zde se zabývá myšlenkou, jak silná je snaha člověka izolovat se od ostatních. Autorka si uvědomila, jak se každý z jejich sousedů snaží oddělit od okolí pomocí vysokého plotu a vyčlenit si tak svůj vlastní prostor a svět. V návaznosti na tuto myšlenku zapojila obyvatele jedné líšeňské ulice do svého projektu, který spočíval v tom, že za přítomnosti všech obyvatel přešla všechny ploty v ulici a prolomila tak onu snahu se izolovat. Následně vytvořila kruhový uzavřený objekt skládající se z plotů přesně podle líšeňských předloh. Tento objekt byl umístěn na mezinárodní výstavě v Berlíně, kde Šedá uspořádala happening. V inscenovaném zájezdu dopravila autobusem všechny obyvatele domů ulice v Líšni a ti pak měli za úkol tento plotový objekt za pomoci spolupráce a nejrůznějších pomůcek, jakými byly žebříky, stoličky, staré pneumatiky a sudy, zdolat tam a zpět. Tím byla

prolomena izolace, ke které byly ploty původně určeny a Šedá tak samotnou izolaci prolomila i vzájemnou pomocí zúčastněných.⁴

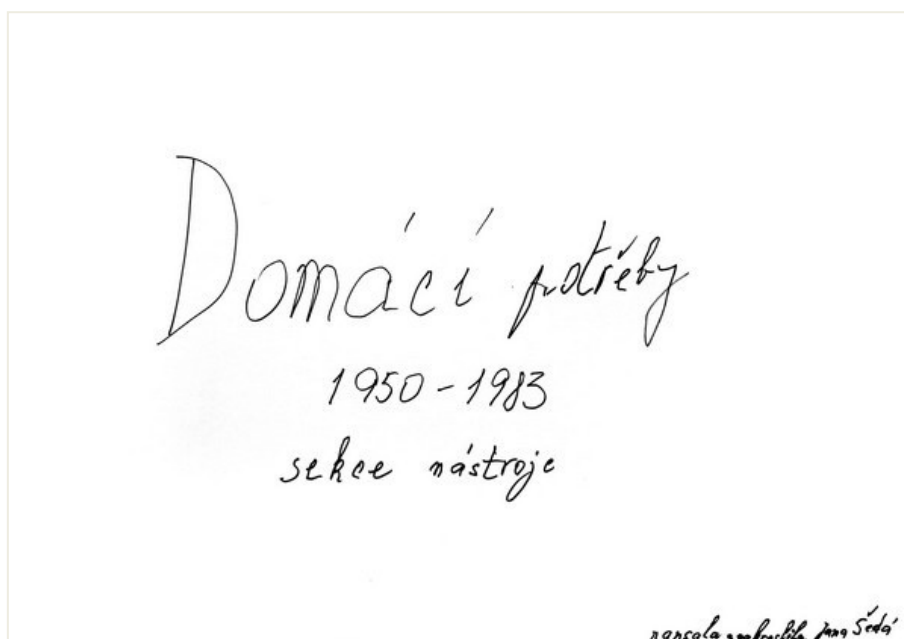
Kruhový objekt z plotů podle líšeňských předloh

Účastnice happeningu zdolávající plotový objekt

⁴ CENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA, o.p.s. Kateřina Šedá. *Artlist.cz* [online]. ©2006-2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=2651>

Stěžejním projektem, kvůli kterému jsem si tuto umělkyni vybral, je projekt *Je to jedno* z roku 2005, za který Šedá téhož roku získala cenu Jindřicha Chaloupeckého. Projekt je pro mne blízký právě tím, že v práci Šedá zapojila svou babičku, která se rázem stala autorkou - umělkyní. Celý projekt má silný terapeutický záměr, pomocí něhož chtěla autorka pomoci své stárnoucí babičce, která upadala do letargie a stále opakovala větu „Je to jedno“. Jelikož babička celý život pracovala v Domácích potřebách a velmi dobře si pamatovala tehdejší kompletní sortiment včetně cen, požádala Šedá babičku, aby kompletní nabídku přenesla ze vzpomínek na papír a vytvořila tak jakýsi seznam. Vznikl katalog 650 kreslených položek včetně původních cen a celý projekt babičku pohltit natolik, že dokonce dorazila na vernisáž do Prahy, kde na uspořádané autogramiádě jakožto autorka rozdávala podpisy. Výstava se setkala s velkým ohlasem nejen pro svůj nápad, ale také pro obrovský terapeutický přínos, a to nejen u nás, ale i v zámoří.⁵

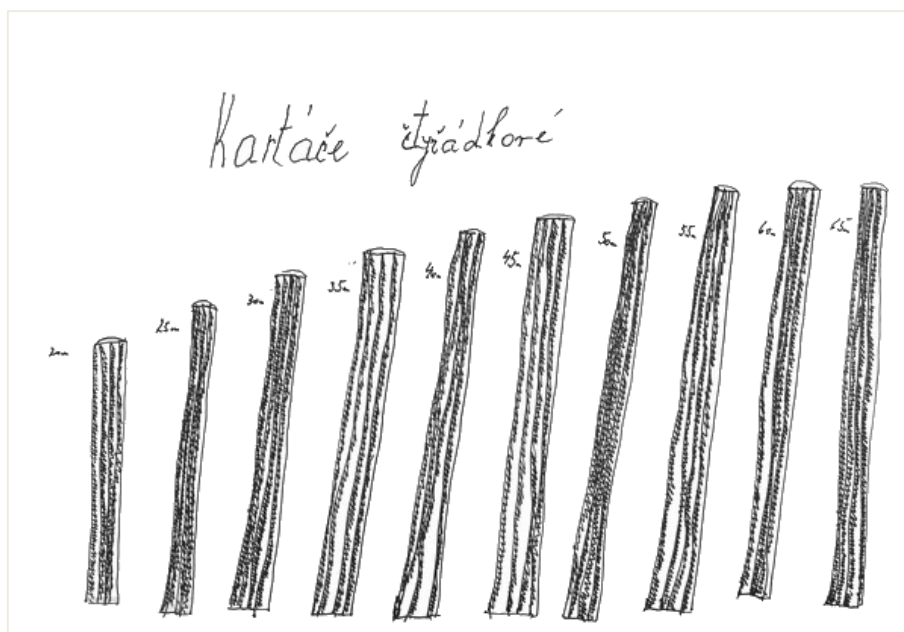

Úvodní strana souboru kreseb zachycujících sortiment někdejších Domácích potřeb

⁵ ŠEDÁ, Kateřina. *Je to jedno = It doesn't matter: [katalog]*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. 21 s., 176 l. ISBN 80-239-6290-6

Babička Kateřiny Šedé Jana Šedá při práci na projektu

Jedna z mnoha stran katalogu zachycujícího na 650 položek (zde kartáče čtyřřadové)

Dalším autorem, který mne zaujal, je **Michal Pěchouček** (1973). Pěchoučkovu tvorbu nelze zařadit jen do jednoho směru, je skvělým malířem, precizním grafikem, zabývá se tvorbou filmogramů a fotorománů. Avšak ať již pracuje v jakékoliv technice, jeho tvorbu vždy spojuje jakási tendence k vyprávění. Ta údajně pochází z rodinného zázemí a jeho dětství. Umělcova matka byla údajně vždy přímo až posedlá vylepováním oslavných rodinných alb a tak téměř každý okamžik Pěchoučkova života byl přesně zachycen, zdokumentován a vylepen v jednom z mnoha a mnoha alb. Otec byl zase rozený foto-amatér a jeho velkou zálibou bylo pořizování diapositivů a následné promítání těchto diapositivů na napnutém prostěradle, jak tomu bylo v tehdejší době běžné. Toto prostředí, ve kterém umělec odmala vyrůstal, se dnes odráží do jeho nezvyklé tvorby. Tvoří hlavně díla řazená do větších či menších sérií, která právě tímto řazením budí u diváka zájem v hledání skrytého příběhu, který však není nikdy přesně definován.

Pěchouček již při svém studiu na Akademii výtvarných umění v Praze dosahoval ve své grafické tvorbě mistrných výsledků a jeho barevné linoryty dosahují mnohdy, nebojím se říci s ohledem na techniku, až hyperrealismu. Většina, ne-li všechny z těchto linorytů jsou tvořeny podle fotografií právě z rodinného alba, objevují se na nich tedy Pěchoučkovi nejbližší, převážně matka a otec. V této době ještě nevznikají pověstné série a dílo je dosti různorodé, vždy však obracející se zpět k rodině, která je pro autora zjevně dosti důležitým zázemím.

V posledním ročníku studia na AVU se však Pěchouček rozhoduje, že v technice linorytu obsáhl již vše, co mu mohla technika nabídnout a přesouvá své působení do ateliéru intermedií, kde může svou tvorbu nadále rozvíjet. Nejprve navazuje na předešlou grafickou tvorbu a kombinuje techniku malbu výšivky, kdy na jako podklad pro akrylovou malbu používá síto, na kterém posléze vyšívá jednotlivé detaily malby, později se však zaměřuje na fotografii a video a postupně vznikají jeho pověstné romány a později instalace. Prvním fotorománem byl **Silvestr**, soubor sedmi černobílých fotografií zachycujících poslední rodinný večer roku 1998. Následoval **Splendid isolation**, **Jako host**, **Euforion** a mnoho dalších až po **Dokonalá minulost I a II** z roku 2000, úchvatné soubory fotografií vyprávějící příběh pozpátku.

Michal Pěchouček – fotoromán Silvestr (I – VII)

Přes fotoromány pokračuje Pěchouček ve své tvorbě dál ke svým videím, která mu zdánlivě usnadňují záměr vypravěče. Umělec však video pojímá svým jedinečným přístupem a tak vznikají filmy jako **Kouzelný mrakodrap**, **Zrzavý film**, **Sběratel**, **Kočárkárna**, **Osobní vlak** či **Pozdrav z Prahy**. Souběžně s Videi vzniká roku 2005 i jeho video-instalace **Pater Noster**.

Pro mne asi nejzajímavějším počinem Michala Pěchoučka je jeden z jeho posledních projektů, který nazval **Time For Bed** neboli **Večerka**. Jedná se o sérii pláten šitých obrazů doplněných akrylovou barvou, na kterých je ústředním motivem téměř neznatelná figura doplněná o části oděvů, nejčastěji pyžamové kalhoty či jiné části nočního úboru. Pěchouček pracoval podobně jako u svých předchozích prací, kdy tvořil sérii, která postupně vypráví příběh, která vrcholí sérií pláten s milostnou tematikou znázorňující některé sexuální polohy.⁶

Michal Pěchouček - Time for bed / Večerka XXXV

⁶ CENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA, o.p.s. Michal Pěchouček. *Artlist.cz* [online]. ©2006-2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=186>
MEDIABAZE. Michal Pěchouček. *Mediabaze.cz* [online]. ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediabaze.cz/page.php?artist=25>

Velmi zajímavou a originální umělkyní je pro mne **Mara Skujeniece**. Jedná se o mladou umělkyni lotyšského původu, která se zabývá především designem, navrhováním a výrobou užitých předmětů. V současné době, mimo svou uměleckou tvorbu, žije v Amsterdamu a vyučuje na Design Academy Eindhoven v Holandsku. Tvoří pod vlastní značkou Studio Skujeniece, kde se zabývá především tvorbou porcelánových doplňků do interiéru, ale i nábytku a textilií. Na její práci mne zaujalo, že veškeré podněty pro svou práci získává ve vlastním rodinném prostředí na venkově. Její práce proto vychází ze vzpomínek na dětství v lotyšské venkovské krajině, z její rodiny a vlastních zkušeností.

Velmi populární je soubor jejích váz zpodobněných jako různá klubka, cívky a špulky. Ty vznikly odlitím do forem, které byly samy odlity podle skutečných klubíček. Hotové výrobky mají zachovaný velmi čistý tvar a jsou vyhledávány nejen v Holandsku a Lotyšsku ale po celém světě.

Co mne ale na této umělkyni opravdu zaujalo je jeden z jejích posledních projektů nazvaný **Warm and cold cloths**. Jedná se o sérii textilií inspirovaný autorčiným domovem a rodinou. Při jedné ze svých návštěv na rodném venkově pořídila sérii fotografií, které ji inspirovaly k vytvoření řady teplých a studených textilií. Teplé výrobky mají primární účel jako plédy, přehozy a přikrývky a jsou vyrobeny z vlny Merino, studené jsou lněné a slouží jako utěrky, ubrusy a jiné užitkové textilie. Ústředním motivem celé série se stala lotyšská stodola – kůlna, motiv pro autorku velmi typický. Tento kresebný motiv byl pomocí počítače převeden do tkací předlohy a na žakárovém stavu utkáno.^{7 8}

⁷ Mara Skujeniece. In: *Vimeo* [online]. 08.06.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/24828973>

⁸ Na datovém nosiči přiloženém k práci dokládám krátký videosnímek dokumentující projekt Warm and cold cloths

Andrea Vander Kooij mne zaujala jak pro svou uměleckou tvorbu, tak pro to, jakým způsobem se k technice svého vyjadřování dostala. Jak v rozhovorech sama uvádí, vždy si pamatovala, že obě její babičky se zabývaly textilními technikami jako je pletení, háčkování a výšivka, ale uvědomuje si také, že to dělaly vždy jen proto, aby ošatily celou početnou rodinu. Zároveň uvádí, že nikdy neviděla, že by něco podobného dělala její matka, a tak vždy chtěla v této tradici ručních prací pokračovat. Její starší sestra se učila v mládí vyšívát a tak se ji Andrea snažila napodobovat. Později se účastnila kurzu pletení, a když její sestra odešla studovat na univerzitu, autorka se začala podle knihy, kterou po sobě doma sestra zanechala, učit křížkové výšivce. Zároveň vždy snila o kariéře umělkyně, ale již v mladistvém věku ji od toho odrazoval její učitel, který prohlásil, že s ní nikdy umělkyně nebude. Na tento popud se Andrea soustředila na jiné zájmy, umění se na nějaký čas věnovat přestala a vrátila se k němu až mnohem později.

Ve svém díle Vander Kooij využívá již mrtvých textilií, jimž díky své zručnosti navrácí ztracený život. Při této recyklační činnosti takřka denně prochází second-handy, kde nalézá nejrůznější druhy textilií s nejrůznější historií. V oblíbě má především staré kusy povlečení a ubrusů, které si oblíbila pro jejich rozmanité vzorování. Tyto tkaniny posléze zdobí vyšíváním výjevů a lineární výšivkou rostlin, zvířat ale i lidí a napíná je na rámy jakožto vyšíváné obrazy. Ve své práci se zabývá mnoha tématy společnosti ale i prostými výjevy spíše jakoby zdobného charakteru, i když mnohdy velmi netradičně a nápaditě zpracovanými. Příkladem může být dílo **Hummingbird** (Kolibřík, 2004), na kterém důmyslně zobrazuje nejen kolibříka v letu, ale i přesnou stavbu jeho kostry. Dílo spadá do série **I want to tel you everything**, kam se řadí mnoho z dalších prací, například **Green Blackbird**, **Hidden Penis** nebo **Wondering**.

Andrea Vander Kooij – Green Blackbird

Andrea Vander Kooij – Hidden penis

Mimo vyšívání se věnuje také performance (jako příklad uvádím akci, kdy po jistou dobu vyšívala na tkaninu rostlinný motiv, přičemž sama byla pokryta od hlavy až k patě stejným vzorem aplikovaným na pokožku pomocí tetování henou) a dále pak problematice interpersonálních vztahů, jež řeší technikou pletení. Tuto práci pak můžeme dále rozdělit na dva odlišné proudy. V dřívější tvorbě Andrea reagovala na umění tak, že již vzniklé sochy oblékala do jí upletených oděvních částí. Takto vytvořila dílo **Red socks**, kdy obula pomník *Memorial to Workers Killed or Injured on the Job* od Paula Cvetiche do vlněných červených ponožek nebo dílo **Pink Bikini**, když bronzové soše nahé dívky od Leo Mola nazvané *Dream* oblékla bavlněné háčkované bikini. V pozdější práci vytváří sérii oděvů pro partnerský život, a tak vzniká kolekce nazvaná **Garments for Forced Intimacy** skládající se z navzájem propojených kukel a rukavic s názvem **Balaclava For Kissing, Balaclava For Gazing Into Each Other's Eyes** nebo **Glove For Holding Hands**.^{9 10}

Andrea Vander Kooij – Red Socks

⁹ THE VELVET HIGHWAY. Artist Profile: Andrea Vander Kooij. *Velvethighway.com* [online]. ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z:

http://www.velvethighway.com/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=49

¹⁰ ANDREA VANDER KOOIJ. *Andrea Vander Kooij* [online]. Andrea Vander Kooij, ©2006-2007 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://andreavanderkooij.com/>

Andrea Vander Kooij – Balaclava for Kissing

Andrea Vander Kooij – Balaclava for Gazing Into Each Other's Eyes

Další interpersonální vztah, podobný tomu, kterým se ve své práci zabývám i já, jsem našel u holandské umělkyně **Mieke Werners**. Jedná se o textilní umělkyni, která se umělecké tvorbě začala věnovat až v pozdějších letech svého života od roku 1983. K tvorbě se dostala z vlastního zájmu, navštěvovala kurzy a workshopy a posléze si vytvořila svůj jedinečný styl, ve kterém pomocí tradiční techniky plstění zpracovává netradiční náměty založené především na myšlence vztahů, ať už mezilidských či jiných.

Jak sama uvádí, vždy měla k textilu silný vztah, textil ji fascinoval a dle Werners má spojitost s kůží. Pomineme-li fakt, že své tělo halíme do textilu každým dnem po celý život a tak se pro nás textil opravdu stává druhou kůží, můžeme si také všimnout, jak jsou si textil a pokožka podobny. Mieke dále uvádí, že textil si zvolila především pro svou takřka neomezenou tvárnost a fakt, že je snadné ho zavěsit. Tento poslední důvod bych však připisoval spíše rané době její tvorby, která se v posledních letech ubírá zcela jiným ojedinelým směrem. V jejím díle často spatříme nejrůzněji modifikovaný motiv člověka, zvláště pak nahé lidské figury, a motiv zvířat, kterými autorka vypráví své příběhy a zprostředkovává myšlenky. Její práce, podtržená volenou barevností vlny v pastelových odstínech, která působí vysoce realistickým dojmem díla, se může jevit jako pohádka, ale při hlubším zamyslení můžeme i v této pohádce spatřit její temnou stránku, poučení, které z ní plyne, či hlubší myšlenku, které jsou pro pohádky tak typické. V počátcích své umělecké kariéry kombinovala nejrůznější nosní konstrukce, akrylové barvy a textil, v roce 2006 se však začala zajímat o přírodní vlákna, především o vlnu. Ta ji fascinovala, protože vlnu zpracovává ručně, dotýká se jí přímo a tak navazuje tolik důležité spojení mezi umělcem a dílem. V současné době pracuje technikou mokrého i suchého plstění, mnohdy obě techniky kombinuje.

Od roku 2008 vyjadřuje ve svém díle Mieke myšlenku stárání. Chce poukázat na to, jak krásné a okouzující je tělo starých lidí, jejich vrásky a stopy, které na jejich těle zanechal čas, a na popud této myšlenky vzniklo mnoho z jejích nejkrásnějších prací. V roce 2008 začala plstít sérii ***Van ouden mensen/O starých lidech***, sérii skládající se ze čtyř závěsných

figur starých mužů a žen v mírně nadživotní velikosti a z drobnějších prací portrétů starých lidí.¹¹

Mieke Werners - Van ouden mensen (část instalace s autorkou v pozadí)

V letech 2009 – 2010 na sérii navázala a doplnila ji o zcela unikátní práci s názvem **Grootje/Babička**. Nutno podotknout, že na mne tato práce působí velmi silným emotivním dojmem, zvláště ve spojitosti s mou diplomovou prací. Grootje je postava nahé staré ženy vytvořená technikou plstění až do překvapivých detailů. Zároveň působí velmi realisticky, zvláště pak smysl pro detail chodidel, rukou a detailů, jako jsou vrásky, mne osobně udivují. Grootje sedí v kolečkovém křesle zahalena v rudý plášť zdobený plstěným motivem rudého a žlutého ptáčka. Myslet si však, že Grootje má jen charakter textilní sochy by byl omyl. Její potenciál je mnohem větší, než by se mohlo na první pohled zdát. Po dokončení Grootje uspořádala Mieke akci, která měla jistý intermediální přesah. Za spolupráce zpěvačky/mimky Hilde Labadie natočila krátký film s Grootje a Hilde doplněné o dojemný zpěv právě Hilde Labadie.¹² Grootje je v podstatě jakýmsi poselstvím reakce na stáří. Jedná se vlastně o starou nemohoucí ženu, která se již bez cizí pomoci neobejde a je tedy příhodné, že s ní Mieke velmi často tak zachází. Jedná se o jakousi formu konceptuálního umění, kdy Mieke vyveze starou ženu na procházku a cestou potkávají spoustu různých lidí

¹¹ Mieke Werners – Zo werk ik... In: *Vimeo* [online]. 09.09.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/27481556>

¹² Zmiňovaný film je přiložen na datovém nosiči přiloženém k práci

a turistů, kteří jsou z Grootje nadšeni natolik, že se rádi do tohoto konceptu zapojují. Chovají se ke Grootje jako k živé osobě, starají se o ni, vozí ji, někdy si s ní povídají. Grootje má zkrátka dar vzbuzovat v lidech hluboké city.¹³

Autorka Mieke Werners se svým dílem Grootje

¹³ Grootje. In: *Vimeo* [online]. 23.02.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/20287382>

Grootje – detail vysoce propracované tváře

Grootje – detail bravurně propracovaných nohou

V roce 2010 pokračovala Mieke ve své práci zaměřené na staré lidi a vytvořila soubor dvou závěsných plstěných portrétů s názvem **Weemoed/Melancholie**. Každý z portrétů má rozměr 2 x 2 metry a je na nich zobrazen portrét farmáře a portrét jeho ženy. Oba jsou vyvedeny v odstínech bílé, šedé a černé a budí tak dolem černobílé fotografie – s tímto dojmem koresponduje i název díla, vždyť vzpomeňme, jak melancholicky působí staré černobílé fotografie vypovídající o době dávno minulé, která se již nikdy nevrátí.¹⁴

Mieke Werners - kolekce prací s názvem Weemoed

¹⁴ MIEKE WERNERS. *Mieke Werners, Textielkunstenaar* [online]. Mieke Werners, ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.textielkunstenaar.com/>

Malá Turínská plátna, tak by se dalo označit dílo **Adrieny Šimotové** (1926), malířky, která odložila štětec a začala mačkat, trhat, stříhat a řezat. Šimotová mne zaujala především proto, že na rozdíl od většiny autorů se nesnaží o zobrazení člověka jako osoby ale o zobrazení jeho pravé podstaty – duše. Tvoří tak na základě pocitů, vzpomínek a podvědomých vjemů.

Dílo Adrieny Šimotové bylo od počátku ovlivněno rodinným zázemím, ve kterém vyrůstala. Její rodina, česko-francouzsko-švýcarská, byla kulturně velmi založena a celkově dosti rozvětvena. Šimotová se tak ve své pozdější práci upíná na člověka a vjemy s ním spojené. Autorka je také známa tím, že je spolu se svým manželem Jiřím Johnem jedním ze zakládajících členů umělecké skupiny UB 12. Když začíná se svým manželem pracovat roku 1953 v ateliéru Nad Královskou oborou, seznamuje se tam s malířem Václavem Boštíkem, který jí umožnil ve svém ateliéru uspořádat první improvizovanou výstavu. Roku 1962 vystavuje v Československém spisovateli několik figurálních obrazů, výstava však byla státními orgány uzavřena a tak paradoxně přilákala pozornost kritiků i veřejnosti. Protože se jí však do té doby nepodařilo najít výrazový prostředek, který tolik hledala, upouští v osmdesátých letech Šimotová od klasických malířských technik a přesouvá svou pozornost na materiály nové, především na papír a textil. Zároveň sama v řadě dokumentů a rozhovorů uvádí, že osmdesátá léta považuje za vrcholný okamžik své kariéry, za prohlédnutí, prozření. Od této doby zpracovává už ne člověka, jako takového, ale jeho podstatu, myšlenky, zkrátka to neuchopitelné, co naplňuje hmatatelnou schránku lidského těla. Nejprve zpracovává textil do něčeho, co sama nazývá kolážemi, ale brzy pociťuje, že její práce začíná být až příliš povrchní, líbivá. Mění proto materiál a uchyluje se k papíru.

Papír umělkyně tvaruje, krčí nebo prořezává, pokrývá jej pigmentem, nejčastěji přímo prsty. Důležitá je pro ni dotykovost papíru, to, jak materiál reaguje na její dotyk. Jak rezonuje. Po smrti manžela postupně podvědomě ztrácí zájem o barvu a pracuje jen s čistým papírem. Důležitým obdobím v jejím životě pro ni byl pobyt na půdě kláštera v Hostinném. Zde autorka nějaký čas žila a pracovala. Sama uvádí, že pobyt na klášterní půdě je něco nepopsatelného. Jakoby kolem ještě poletovaly myšlenky mnichů, kteří místo obývali daleko před ní. Zde se také setkala s papírem pokrytým z jedné strany karbonem, který jí přinesl kolega. Tento papír umožnil Šimotové svým vrstvením a prokreslováním

modelaci plochy do prostoru. Je zvláštní, že na některých z těchto prací vstupuje zamýšlený vystupující prvek negativně do obrazu a tak, ač nelogicky, působí, že plasticky vystupuje. Touto technikou vzniklá v rozmezí asi dvou měsíců pět nebo šest děl. V současné době se autorka věnuje opět barvě, avšak s tím rozdílem, že ze zdravotních důvodů upoutaná na vozíku nemůže pracovat na zemi, jak byla celý život zvyklá, a tak hledající techniku, nanáší barvu pomocí bambulky navázané na tyči, kterou namáčí do pigmentů. Jak sama uvádí, je tento způsob práce rozdílný. Tím, že získala distanc, práce je pro ni více lineární a nepracuje již tolik v ploše.^{15 16}

Adriena Šimotová je velmi váženou umělkyní, o čemž hovoří nejen to, jak je vyhledávána nebo počet výstav, kterých je nejen v republice nemalý počet, ale především velká řada ocenění, zvláště českých a francouzských. Z mnohých uvádím například Medaile za zásluhy I. stupně, kterou převzala v roce 1997 z rukou prezidenta republiky, titul Doctor Honoris causa udělený v roce 2005 Vysokou školou výtvarného umění v Bratislavě nebo Cenu Ministerstva kultury udělenou ve stejném roce. Z mého pohledu je umělkyně jedinečná zvláště proto, jakým způsobem na člověka jakožto na jedince nahlíží. Zobrazuje duši jedince, ve svých dílech zhmotňuje nezhuťnitelnou podstatu každého z nás. Zajímá ji jádro našeho bytí, to, jak vypadáme vizuálně, je pro ni druhořadé. V jejích dílech na diváka vyzařuje cosi nepolapitelného, při pohledu na ně se nám v mysli pomalu tvoří obraz duše každého z nás, mnohdy rozervaná, několikanásobná, pomačkaná.¹⁷

Dílo Šimotové často balancuje mezi kresbou a sochou

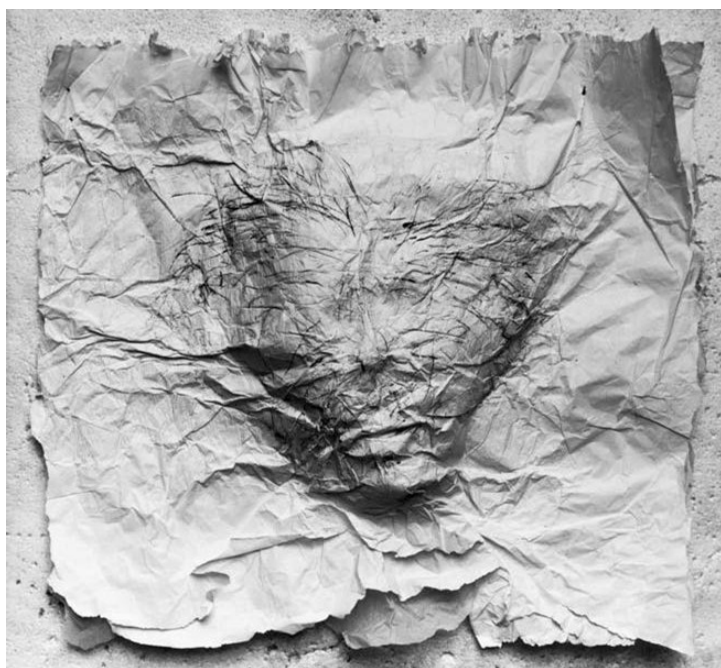
¹⁵ ŠIMOTOVÁ, Adriena. Interview. In: *Na plovárně*. TV, ČT2, 30. srpna 2009, 22:10

¹⁶ ŠIMOTOVÁ, Adriena. Interview. In: *Artmix*. TV, ČT2, 16. dubna 2011, 22:45

¹⁷ CREATIVO a.s. Adriena Šimotová. *Creativo.cz* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.creativoas.cz/adriena-simotova.php>

Adriena Šimotová – Detail díla Strach

Adriena Šimotová - Tvář

Cayce Zavaglia (1971) se narodila ve městě Valparaiso ve státě Chile, záhy se však, ještě ve svém dětství, přestěhovala do Austrálie. Odtud se v době svých studií vrací do států, kde studuje výtvarné umění. Za necelých 20 let vytvořila mnoho portrétů svých blízkých, rodiny a přátel a vždy se specializovala zejména na techniku malby olejovými barvami na plátně. Zvrat v její tvorbě však nastal, když otěhotněla a nechtěla své dítě ohrožovat výpary z laků, terpentýnu, olejových barev a jiných používaných látek. Po postupné eliminaci jí používaných prostředků stanula před prázdnou plochou a přemýšlela, jak onu prázdnotu zaplnit. Začala tedy experimentovat s různými netoxickými technikami, ale nikdy neuspěla do takové míry, aby byla spokojena. Pak si vzpomněla na techniku výšivky, kterou zkoušela jako mladá při svých studiích a začala experimentovat s ní. Nejdříve byla nespokojena, protože zjistila, že se jí nedaří z nabízeného spektra barvené vlny vypreparovat čisté odstíny, kterých chtěla dosáhnout, to ji však neodradilo a postupně si techniku přizpůsobila tak, že postupným kladením různě barevných stehů různými směry tak, že dříve položené stehy jsou překryty těmi následujícími a tak barevně potlačeny, ale ne utlumeny, docílila jakékoliv barvy barevného spektra. To jí nejdříve dělalo značné problémy, časem však tuto techniku dovedla k takové preciznosti, že portréty jí vytvořené jsou označovány za hyperrealistické a jen málokdo s odstupem uvěří, že se jedná o výšivku a ne o malbu. Nutno ale dodat, že Zavaglia sama sebe nazývá malířkou namísto řemeslnicí. Sama uvádí, že její výtvořky jsou stále malbami, ač technika je jiná. Samu také baví, že výrazu obraz, který mají všichni tak jasně definován, může přiřknout definici novou, aniž by pozměnila fakt, že se stále o obraz jedná. V konečné podobě své techniky kombinuje malbu akrylovými barvami na plátěný lněný podklad, čímž vytváří pozadí práce a na toto pozadí pak vlnou vyšívá ústřední motiv, tedy portrét. Jako námět pro tyto vyšívávané obrazy, které vyžadují nepoměrně daleko více času, než malba klasická, volí především osoby sobě citově blízké, jako je její otec, matka, teta, děti či známí. Typickým formátem jejích děl je panoramatický obdélník, jehož větší plochu tvoří jen čisté pozadí. V budoucnu zamýšlí dovést svou techniku k takové

dokonalosti, že by chtěla sloučit malbu akrylem a výšivku tak detailně, že by nebyl patrný přechod mezi jednotlivými technikami.^{18 19}

Cayce Zavaglia – Aunt Lin

Cayce Zavaglia – Mum (detail)

¹⁸ YATZER. Cayce Zavaglia's Photo Realistic Embroidered Portraits. *Yatzer.com* [online]. ©2007-2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://yatzer.com/The-Photo-realistic-Embroidered-Portraits-of-Cayce-Zavaglia>

¹⁹ YOETTA. Future Heirlooms- Cayce Zavaglia. In: *Mrxstitch.com* [online]. Nov 5, 2010 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mrxstitch.com/2010/11/05/future-heirlooms-cayce-zavaglia/>

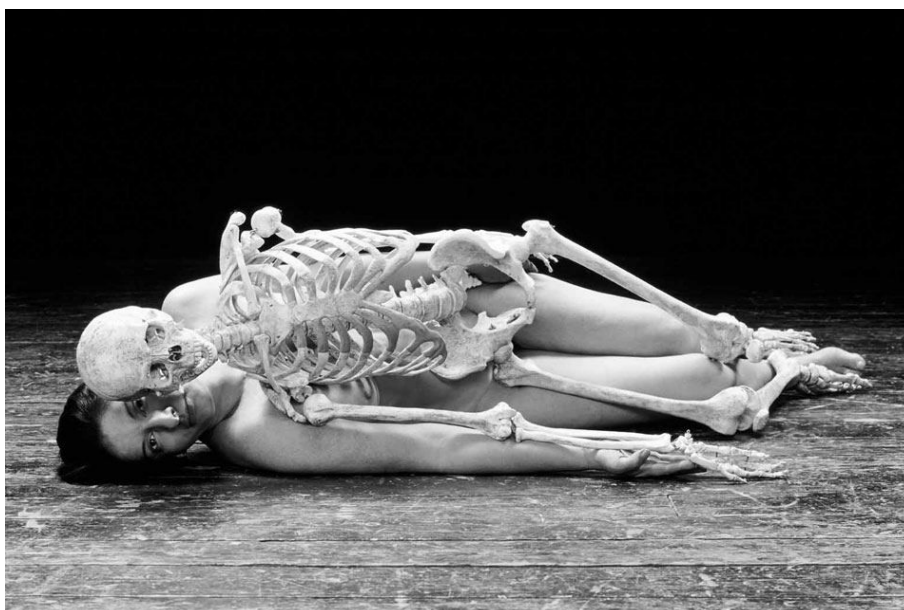

Umělec, performer, který svou tvorbu žene až na hranici extrému, tak by se dala označit **Marina Abramović** (1946). Narodila se v Bělehradu v někdejší Jugoslávii (dnešní Srbsko), kde také v sedmdesátých letech nastoupila k studiu na Akademii výtvarných umění v Bělehradu. Již od počátku studia využívala prostředek performance a ve svých pracích zapojovala především vlastní tělo. V současné době pracuje především s tělem nahým, ať už svým nebo těly dalších osob, nebo s tělem sice oděným, u kterého ale nějakým způsobem zvýrazní myšlenku primární sexuality, ať už názvem (*Virgin prior* – pieta mužského a ženského nahého těla oděného jen v brnění) nebo jiným způsobem. Motiv nahého těla dále doplňuje s oblibou například o prvky smrti, jakými jsou kosti nebo kostry.

Marina Abramović – *Virgin prior*

Právě podobné dílo mne zaujalo. Dílo vyjadřující myšlenku ne natolik odlišnou od myšlenky, kterou vyjadřuji já ve své diplomové práci, avšak vyjádřenou jinak, vyjádřenou způsobem pro Abramović vlastní. Je to dílo ***Nude with skeleton***, u nás mne však zaujal neoficiální, spíše náhodný řečnický název ***Tíha mrtvých předků***, který podle mého názoru přesně vyjadřuje poselství díla umělkyně. Dílo mne uchvacuje ve své zdánlivé jednoduchosti, která však budí hluboké citové myšlenky a otázky. Nahá Abramović leží na zádech v potměnělém prostoru, na jejím břiše spočívá kostra, kterou umělkyně něžně objímá nebo nechává ruce kostry spočinout ve svých dlaních. Je patrné, že poloha musí být pro Abramović dosti nepříjemná, kostra ji tlačí, zabořuje obratle do autorčina těla, ona však leží a hluboce soustředěně dýchá. S jejími nádechy se zvedá nejen hrudník a břicho, ale i kostra, která spočívá na nich. Jako by se snažila vrátit mrtvému tělu život, prolomit běh času a vrátit do přítomnosti něco pro ni drahého, co patří navždy minulosti. Je to dojemný výjev, možná o to dojemnější, oč morbidnější se nám může zdát. V jediném okamžiku splyne život a smrt v jedno.

Marina Abramović – Nude with skeleton

4. Praktická část

4.1. Babička

Je až s podivem, kolik času trávíme s lidmi, které máme rádi a tyto chvíle si ani neuvědomíme do doby, kdy o své drahé přijdeme. Začnu tedy od konce, okamžikem, kdy jsem ztratil jednu z osob mi nejdražších. Ještě dodnes mám v telefonu uloženu onu smutnou a dojemnou zprávu ve znění: „*Honziku musím ti oznámit smutnou zprávu zemřela babicka Gajova na infarkt*“. Dojemný a nanejvýš nepříjemný způsob, jak se dozvědět, že jste přišli o někoho, kdo pro Vás tolik znamenal, že? Je to značná výhoda ale i neskutečné prokletí mobilní komunikace.

Moc si toho z onoho rána, kdy jsem přečetl tuto zprávu, nepamatuji. Šok následovaly slzy, pak uvědomění si, co ono sdělení znamená a následně jsem znovu a znovu pročítal oněch jedenáct slov, která nebyla smutná, byla to jen slova, smutné bylo sdělení, které dohromady nesla. Říká se, že slovo je mocnější zbraně. Je to pravda, tato slova způsobují bolest ještě dnes. Stejně jako zbraň zanechá šrám na těle, slovo zanechá možná ještě hlubší ránu na duši. Jedenáct slov. Tolik stačí, aby se svět převrátil vzhůru nohama. Další průběh dne chaotický a pro mne značně útržkovitý. Cestou do školy, stále znovu a znovu, zněla mi v hlavě ta slova. Člověka napadá spousta myšlenek, je snad až přirozené, že se s takovou situací člověk odmítá smířit. Hloupý vtip? Vážně je to pravda? To přece není možné! A stále ta slova. „...na infarkt“, „...zemřela“, „smutnou zprávu“. Člověk jde městem, nevnímá okolí, které jej jindy rozptyluje, vnímá jen slova ve své hlavě a mráz, který dramaticky podtrhuje celý smutný pocit prázdnoty. Pak už si jen pamatuji ticho. Ve škole jsem vydržel hodinu. Nikoho nevnímá, nemluvil, prý bledý jako stěna. Pak si jen vybavuji slova, která jsem oznámil třídnímu: „Jedu domů. Úmrtí v rodině“. To ani nebyla prosba, to nebyla omluva absence. Pro mne to bylo prosté oznámení faktu. Cesta zpět na internát. V hlavě zněla stále ta slova, tentokrát však s vidinou brzké odpovědi. Doma se dozvím, co se stalo. Musel jsem to slyšet osobně, nápad zavolat mámě, která mi tu smutnou zprávu poslala, jsem zavrhl snad ještě dříve, než jsem jej dostal. Na internátu se rychle sbalit a rychle na vlak. A pak zase ta slova. Celou cestu. A doma? Krutá realita. Jakékoliv naděje, ač v

podstatě naprosto nereálné, se rozplynuly a já se chtěl nechtěl musel smířit s realitou. „Zemřela babička Gajová, na infarkt.“

Následující dny se mi do mysli nijak zvlášť nevrly. Nic zvláštního se nedělo, člověk na nastalou situaci raději ani nemyslí, snaží se ji zkrátka vytěsnit z hlavy, zaměstnat se a přemýšlet o čemkoliv jiném. Mluví se o pitvě, o příčině smrti, o průběhu oněch smutných událostí.

První souvislé vzpomínky se váží až ke dni pohřbu. Obléci černý oblek, pro jistotu kapesník, sraz s ostatními členy rodiny u dědy. Další zjištění, do jisté míry děsivé svou jednoduchostí. Sejit se máme u dědy, už nejdeme k babičce. Vybavuji si pocit, který jsem měl. Zvláštní tíživý pocit všude kolem, jako by něco chybělo. Nemyslím někdo, ale něco. Něco nepopsatelného, jakoby ve mně samotném, vybledlo. Zhaslo. Jako bych přišel o důležitou část sebe sama. U dědy tento pocit zesílil na hranici únosnosti. Všichni jistým způsobem nervózní, zamlklí, oděni v černé. Zvláštní, v té době má nejoblíbenější barva. Člověk prochází bytem, do té doby symbolem bezpečí a života, a nedokáže odolat pocitu, že něco zmizelo. Jako by byl ten byt naráz cizí. V bytě se schází čím dál víc lidí a i přesto jsem se nedokázal ubránit pocitu, že je zde mrtvo. Něco zemřelo. Byt vychladl a oněměl. A sychravé počasí za oknem náladě mnoho nepřidá. Člověk vidí napětí v očích všech přítomných, vidí předměty, které ještě nedávno držela v rukou, věci, které používala, vidí pohovku, na které se ta událost stala. Dodnes přemýšlím nad tím, co jí zlomilo srdce. Doslova. Pamatuji si, že jsem procházel bytem, s kamenným pohledem jsem si prohlížel předměty a nemohl najít jediný, který by mi ji nepřipomínal a... a broukal si u toho Wagnerův svatební pochod. Jak tragikomické. Jeden z nejsmutnějších dnů mého života a mým obranným mechanismem je jeho pravý opak. Může se to zdát až absurdní, jak se v tomto okamžiku spojily dva téměř neslučitelné prvky. Prvky pro mou dnešní práci tak stěžejní. A najednou jsme všichni. Tak tedy, pojedeme rozloučit se.

Ve smuteční síni jsem byl poprvé. A vlastně jedinkrát v životě. Znal jsem ji zvenku, ale dovnitř jsem se dostal až teď. Vždy jsem přemýšlel, jak vypadá zevnitř, jak vypadá místo, kde pozůstali vzdají poslední hold svým milovaným. Musím uznat, že interiér mne ani nijak zvlášť nepřekvapil. Tedy, nepřekvapilo mne to, že se ani o píd' neliší od naprosto příšerného zevnějšku, který na první pohled působí odpudivým dojmem. Naopak, co mne překvapilo, bylo to, jak se lidé vůbec mohou chtít loučit s člověkem, který je opustil a kterého měli tak

rádi, v tak naprosto odporně nevkusném prostředí. Všechny ty vzpomínky, radostné okamžiky, všechno to krásné, nač člověk myslí ten den, se najednou srazí s naprostým chladem, smutkem a beznadějí, která přímo číší z každé tmavé stěny, vybledlého prošlapaného koberce či oprýskaných dekorací. Od vidění znám například strašnické krematorium a jeho smutek šířící chlad, ale v hloubi duše jsem doufal pro tentokrát v něco lepšího. Asi je to účel, aby se i ten nejzarytější odpůrce smířil s krutou realitou, nevím. Zasednout na místa, skoro jako na povel, chvílemi jsem si připadal jak v povinné školní návštěvě divadla. Loučení na povel, velice přirozené. V centru scény pochopitelně umístěna rakev na, jak se později ukázalo, velmi hlasitě vrzajícím vozíčku. Opodál rakve řečnický pult, velmi umě ozdobený plastovou napodobeninou čehosi, co kdysi vzdáleně připomínalo snad asi bílé růže a kaly. Člověk sedí, zkoumá okolí, a v tom, jako na povel začalo představení. Přicupitala žena ve středních letech oděna do něčeho, o čem se domnívala, že nejlépe vyjádří žal z úmrtí osoby, kterou nikdy neviděla, otevřela smuteční desky a s tragickým tónem začala předčítat smuteční řeč poskládanou z útržků informací, které poskytla rodina. Byl to zvláštní okamžik. Zvláště ta část, kdy o několik dní posunula datum babiččina úmrtí. Jsem rád, že zvyk nemoci z povolání opravovat chyby druhých jsem dostal až při pozdějším studiu. Po pár dalších, řekněme nuancích, jsem řeč nechal plynout a soustředil se opět na okolí. Závěsy, květiny, tváře přítomných. Víím, že jsem celou dobu podvědomě přemýšlel, kde má babička hlavu a kde nohy, rakev byla zavřená. Byl to dojemný okamžik, v ruce jsem skrytě žmoulal kapesník, ale nebyl potřeba. Pamatuji si to přesně, na rozloučenou jsem jí daroval tři slzy. S těmi dozněla hudba, dramaticky se zatáhla opona, a když jsme se zvedli k odchodu, vyprovázel nás typický zvuk skřípajícího vozíčku odvázející rakev. To byl naprostý závěr rozloučení, ale tehdy si to naštěstí nikdo moc neuvědomoval, vzpomínky se vždy vybavují zpětně.

Pochopitelně následovala smuteční hostina. Za sebe mohu říci, že tento zvyk jsem nikdy nepochopil. Pochopitelně slouží k tomu, aby se pozůstalí sešli a soukromě zavzpomínali a popovídali nejen o zesnulém. Na tomto zvyku mi však osobně vadí jakási nucenost, která z něj plyne. Jakoby neupřímnost. Na jednu stranu je pěkné, že se rodina sejde, na stranu druhou je smutné, že se rodina sejde snad už jen na pohřbech. Doba se jaksí změnila. Kdyby se alespoň setkání konalo v nějakém příjemném vřelejším rodinném prostředí, ale z technických důvodů to většinou není možné vzhledem k velikosti domů a bytů. A pořádat podobnou hostinu ve venkovním prostředí neumožňoval fakt, že byl únor.

Hostina se tedy konala v jistém restauračním podniku, ne příliš drahém a ne příliš levném. Nicméně tomu pochopitelně korespondovalo opět vybavení i celkový ráz podniku. A zase to chladné nepříjemné jistým způsobem smutné prostředí. Smutné jednak z pohledu celé smuteční události, ale smutné i samo za sebe. Smutné, nepřívětivé, nepřející. Mám pocit, že i kdyby se ve stejném zařízení konala svatba, působilo by naprosto stejně. Už ani nevím, co vlastně bylo k jídlu. Jediné, co si z celé hostiny pamatuji, jsou opět jen jakési střípky a úryvky vzpomínek. Člověk zaraženě sedí, polovinu přítomných viděl sotva jednou za život, ale v podstatě teprve teď má příležitost si je pořádně prohlédnout. Mnozí se mezi sebou baví, již se jim podařilo překonat počáteční smutek. Nebo jej alespoň velmi dobře maskují. Já osobně jsem si neměl s nikým co říci. Nejraději bych seděl doma a sám, než tady na hostině, v přítomnosti všech lidí, a v podstatě přesto sám. Připadal jsem si tak. Sám, opuštěný, ztracený. Ten pocit mne provázel celý večer a ještě dlouho potom. Do doby, než se člověk naučí znovu žít. Než si tu informaci o ztrátě někoho blízkého zařadí do kartotéky života, smíří se s ní a naučí se s ní žít. Z toho smutného večera si pamatuji už jen, jak se postupně jednotliví členové začali vytrácet. S omluvou dlouhé cesty se loučili a mířili domů. Nakonec přišel čas i našeho odchodu a tím pro mne onen večer skončil.

Zpětně si uvědomuji, že jsem se ani jedinkrát nezmínil o dědovi. Někomu to může na první pohled připadat kruté nebo egocentrické, ale pravda je jiná. Jednak se k němu mé vzpomínky z toho dne nijak zásadně neváží, jednak pro mě niterně určitým způsobem umřel s ní. Je to ode mne možná trochu kruté, ale já je nikdy nevnímal jako pár. Pro mne to byla babička, děda byl jen jakási její součást. Chodil jsem k babičce. Na výlet jsem jel s babičkou. Pomáhal jsem babičce. Babička se o mne starala. Nikdy to nebyla babička a děda, ke kterým jsem šel. Od té doby, od doby úmrtí a pohřbu, naše vztahy dosti vychladly. K dnes již dědovi chodím opravdu jen párkrát do roka na jakési zdvořilostní návštěvy, což je jistým zvráceným způsobem úsměvné při myšlence, že dříve jsem babičku navštěvoval i několikrát do týdne.

Po pohřbu se život pomalu vrátil do zaběhlých kolejí. Musel se vrátit. Povinnosti, škola, blížící se maturita. Rozjetý vlak zkrátka zastavit nejde. Zpočátku to šlo těžce a ztuha. Člověku připomíná onen smutný fakt téměř cokoliv, co vidí. Jakýkoliv předmět se stává spouštěčem vzpomínek a citů. Časem se ale člověk do jisté míry otupí a přestane mnohé souvislosti vnímat, až se vrátí opravdu do toho života, který žil předtím. Nicméně ne úplně stejného. Už nikdy ne stejného.

Po čase jsem začal vzpomínky na babičku vnímat úplně jinak. Zatímco až doteď pro mne byly zdrojem bolesti a smutku, vzpomínkami na to, kdo mě opustil, postupně jsem je začal vnímat jako vzpomínky na to, jaký člověk mne opustil. Vzpomínky v mé mysli jakoby začaly nabírat na barevnosti, ze smutných se stávaly krásnými a jasnými. Staly se pro mne zdrojem útěchy a pocitu, že i když už tu babička hmotně není, nikdy mne nemůže opustit, protože je navždy spjata s mým životem právě v mých vzpomínkách. V těch krásných vzpomínkách, které představují vše, co jsme spolu prožili, v těch, které ukazují, jaká byla a jaká pro mne navždy zůstane.

Vzpomínky zůstanou vždy, záleží jen na tom, jakou vnitřní sílu jim podvědomě přiřkneme. Některé vzpomínky zeslábnu a stanou se mlhavými nebo zmizí zcela, ale pouze do doby, než nám je některý skutek, čin, událost či věc připomene. Některé vzpomínky jsou pro nás naopak natolik silné, že si je hrdě chováme na čestném místě a jsou pro nás útěchou, kdykoliv utěšit potřebujeme. Pochopitelně, jak šel čas, i u mne se takové vzpomínky, do té doby slabé, kterým jsem nepřirazoval důraz, protože jsem je považoval za samozřejmé, začaly vynořovat. Vynořovaly se postupně a zvolna s průběhem roku, jak se objevovaly události, kterých se vzpomínky týkaly.

Přešla zima a s nastávajícím jarem začalo vše růst a kvést. Jaro měla babička moc ráda. Kruh roku se uzavřel, ustoupily sněhy, louky se zazelenaly a na záhonech se objevily první sněženky následovány narcisy, tulipány a nejrůznějšími dalšími květinami. Pamatuji si, že je babička milovala a vždy obdivovala jejich jemnou krásu. Také si pamatuji, že jsem to nikdy nechápal, měl jsem je rád, to ano, ale považoval jsem je jen za květiny. Teď už to chápu. Zvláštní, jak smrt jednoho ovlivní vnímání světa jiným. Následně nadešel čas Velikonoc, což byly svátky, které měla velmi ráda. Ctila tradici pečení beránků, i když je vlastně skoro nikdy nikdo nejedl, pamatuji si, že každý rok barvila obrovské množství vajec, které stejně nedokázala rozdat a tím pádem si také pamatuji na následný týdenní maraton v konzumaci vaječné pomazánky. Samozřejmě by to nebyla ona, kdyby jako doplněk té spousty vajec přímo nevyplenila společně s ostatními milujícími důchodkyněmi veškeré zásoby velikonočních sladkostí v obchodech. K Velikonocům, jakožto ke svátkům jara a zdobení všeho možného se pochopitelně vázala i její obliba v ručních pracích a tak vznikali nejrůznější paličkovaní, háčkovaní, vyšívání a jiní zajíci, kačenky, housátka a všemožná jiná havěť. Když přešly Velikonoce a začaly se zelenat stromy, sluníčko už hrálo a venku bylo příjemně, ráda denně s kávou sedávala na balkoně a pozorovala, jak se příroda probouzí a

roste. Čekala na chvíli, která byla jednou z jejích nejoblíbenějších v řádu celého roku. Tou chvílí byl přelom května a června, kdy vykvetly bílé akáty vysázené po celém sídlišti, kde bydlela. Zeleň uprostřed šedi nudného sídliště pokryly miliony bílých kvítků a opojná sladká vůně stoupala do nebe po celém sídlišti. Čichový vjem navíc doplnily miliony včelích křídel a celé sídliště se proměnilo svým bzučením v gigantický včelí sněm. Sídliště vonělo a bzučelo a ve všem tom přenádherném zmatku seděla na jednom ze stovek balkonů babička a spokojeně upíjela kávu vyhřívající se na sluníčku.

Akát je obdivuhodná rostlina. Hrubý rozpraskaný kmen a košatá hustá pokroucená koruna plná jako jehly ostrých trnů nebudí v člověku mnoho obliby. Když však na jaře odhalí své tajemství v podobě záplavy sněhobílých květů plných opojné těžké sladké vůně, nelze, než ho obdivovat. Zpravidla každý má svou nejoblíbenější rostlinu. Já tu svou hledal dlouho a je s podivem, že až smrt milované osoby mi ji pomohla najít.

Jak přešlo jaro a nastalo léto, ráz vzpomínek na babičku se mění. Léto bylo dobou společných chvil. Jestliže jsem ji dříve navštěvoval několikrát do týdne, v létě, vzhledem k období prázdnin jsem s ní byl téměř denně. Vařili jsme spolu, pekli jsme spolu, nakupovali jsme spolu, učila mne vyšívat a paličkovat. A když už jsem nepřišel na návštěvu já k ní, navštívila ona mne, protože pobyt na naší zahradě nemilovala o nic méně než spoustu jiných oblíbených věcí. Začátkem léta se často chodilo sbírat jahody, já, pochopitelně fixován na babičku, jsem šel s ní pomáhat a jasně si dodnes pamatuji, jak babička dřela v předklonu a hbitě obírala keřík za keříkem a já se mezitím nudil ve stínu na okraji pole. To jsem ale byl ještě malý a hloupý. Podobně sladké bylo i období třešní a višní. Ještě když měla babička s dědou svou zahradu, a ano, tady píši i s dědou, protože zahradu jsem měl vždy spojenou spíše s ním, vybavuji si slavné pěstitelské úspěchy, které dokázala babička vždy mistrně zpracovat ve vynikající gastronomické speciality, které nelze hodnotit jinak než plným počtem bodů. Pověstné dědovy višně, které byly sice kyselé tak, že jíst je čerstvě utržené mohl vědomě jen maniak, končily ve vynikajících koláčích a bublaninách. Nejinak tomu bylo i rebarborou, voňavými malinami či každoroční bohatou úrodou rybízu. A z toho, co babička nestihla zpracovat ve vynikající koláče, vznikaly stejně vynikající marmelády a jamy. Léto ale bylo také obdobím výletů, ať už jen do blízkého okolí podél řeky nebo na hrady a zámky v blízkém okolí či jen návštěvy známých a rodiny. Dodnes si vzpomínám na výlet do ZOO, který jsme spolu podnikli v létě před její smrtí. Těch pár neumě pořízených

fotografií, asi posledních, na kterých je zachycena, ve mně dodnes vyvolává silný emoční zážitek.

Nejrůznějšími aktivitami jsme strávili celé léto, a když o sobě dal nastupující podzim znát, jejich ráz se opět trochu změnil. Odpočinek a dovádění vystřídaly aktivity, které měly více charakter práce. Bylo potřeba se připravit na zimu a tak se jezdilo do lesa sbírat houby, což šlo babičce vždy bravurně. Vždy zmizela v lese a neobjevila se dřív než s plným košíkem krásných hříbků. Podobným zvykem a vlastně naší společnou tradicí byl podzimní sběr divokých ostružin. Pamatuji si, že jsme vždy vyrazili autobusem do některé z blízkých vesnic a odtud se vydali k lesu, kde jsme obírali keřík za keříkem a nasbírané ostružiny svědomitě stádali do staré smaltované bandasky a jiných nejrůznějších nádob. Když jsme se po nějaké době pilné práce celý doškrábaní a popíchaní o trní shodli na tom, že již máme ostružin dost, udělali jsme si krátkou přestávku, při níž jsme si užívali posledních chvil slunečného počasí, a poté se šťastní z úspěchu při sběru vydali domů. Doma poté bylo nutno získaný materiál ihned zpracovat a to konkrétně na šťávu, ze které babička vyráběla výborné marmelády a sirupy. Točil jsem vždy klikou starého odšťavňovacího mlýnku a byl fascinován tím, jak se křehké sladké bobule v mlýnku zázračně dělí na téměř černou sladce vonící šťávu a vyschlou odpadovou drť plnou peciček. Přemýšlel jsem, jaké tajemné mechanismy uvnitř mlýnku takový zázrak umožňují. A když se nad tím teď tak zpětně zamyslím, možná ono tajemství dělalo konečný produkt ještě lepším a záživnějším. Podobným zvykem, jakým byl sběr ostružin, byl i sběr další komodity veledůležité pro plynulý chod babiččina ročního cyklu. Byly jím vlašské ořechy. Snad každý, jehož život alespoň zčásti naplňuje záliba v pečení, mi dá zapravdu, že ořechy, pomineme-li mouku a cukr, jsou při pekařském výkonu téměř smrtelně důležité. Jak jsem již naznačoval, babička pekla velmi ráda a jako prostá žena žila s myšlenkou potřebné suroviny sehnat vlastní snahou a co nejlevněji. Proto se rok co rok pořádaly výlety do ořešákové aleje na blízkém kopci. Procházka to byla vždy pěkná a my, vybaveni igelitkami a košíky, jsme ji vždy absolvovali rádi. Nejzábavnější část celé akce se odehrávala vždy až na samotném kopci, protože jsme pochopitelně nebyli jediní, kdo se toho dne na lov ořechů vypravil. V aleji se tedy vždy strhl jakýsi podvědomý závod o ořechy s jednoduchým pravidlem „posbírej, co můžeš, zbytek řeš až potom“. Zábavné na tom bylo očekávání, koho tentokrát na svém lovu potkáme, protože v případě spřízněné duše v podobě některého s babiččiných známých se boj změnil v příjemnou spolupráci a jeden dlouhý nekončící rozhovor mezi všemi zúčastněnými. To se pak náš pomyslný tým rozrostl o

další spoluhráče a tak byl čas i nato zvýšit produkci. Jako nejmladší jsem se dokázal dostat na stromy a z konečků větví shazovat tolik ceněný poklad v podobě těch největších ořechů. Někdo jiný pak seděl na vytýčeném stanovišti a zbavoval ořechy jejich černajících slupek. Když se tučný úlovek ořechů uložil do připravených tašek a košů, vydali jsme se domů a užívali si krásné procházky. Doma se musely ořechy ještě dosušit, aby je nenapadla plíseň, a tak byl vždy panelákový byt plný ořechů a jejich zemité vůně.

Počasí se pozvolna měnilo, slunce začalo slábnout a venku vládly první mrazíky spojené s prvním sněhem. Zimní období bylo vždy neodmyslitelně spojeno s Vánoci. Většina lidí Vánoce zbytečně vnímá jako stres. Považují Vánoce za souhrn něčeho, co se musí. My si je vždy užili. Babička pekla vždy ráda, ale na Vánoce se předvedla vždy v plné parádě. Postupně z másla, mouky, cukru, ořechů, vajec a dalších rozličných surovin vznikaly desítky druhů voňavého a chutného cukroví. Na stole voněly vánočky a s vůní zapáleného františka a kytice jehličí dotvářely atmosféru Vánoc. O Štědrém dnu babička nazdobila stromeček, ač umělý, přesto krásný, protože byl její. Pamatuji si na rok, kdy jej nazdobila celý v bílé barvě. K tomu účelu použila pouze vlastnoručně uháčkované ozdoby andílků, hvězd, vloček, stromečků a nejrůznějších dalších motivů. Také vím, že od doby, kdy zemřela, zůstala krabice s těmito ozdobami zavřená. Nikdo kromě mě nemá trpělivost se škrobením těchto krajkových ozdob a já z nějakého důvodu nejsem schopen tento krok podniknout. Snad by jejich krása ani nevynikla, kdyby je na stromek nezavěsila právě babička. Jejich krásu jim dodávala asi právě ona. Tím jsem se ale dostal k činnosti, kterou babička trávila téměř celou zimu. Nedalo se toho moc jiného dělat a tak se babička s obzvláštním nasazením věnovala ručním pracím. Dříve k ručním technikám sedala ráda také, ale v zimních měsících dokázala u vyšívání, pletení, háčkování či paličkování strávit celé hodiny. Pustila si televizi, vzala do rukou příslušnou techniku a trávila tak čas, který se v zimě protivně pomalu vlekl. V podstatě většinová část její tvorby vznikla vždy v zimě. Přešel Nový rok a s vidinou blížících se Velikonoc se cyklický kruh mých vzpomínek uzavírá tam, kde začal.

Existují však i takové vzpomínky, či skutečnosti, které nejsou pevně posazeny v cyklickém harmonogramu roku. Jednou z nich, a ano, přiznávám, že ta je ještě jednou ze vzpomínek opakujících se, je můj zvyk pouštění hodin. Abych plně vysvětlil, čím je pro mne tento zvyk tak důležitý, musím se vrátit zpět do doby, kdy babička ještě žila. Vlastnila totiž stojací kyvadlové hodiny, které mne vždy fascinovaly. Na kmitavém pohybu kyvadla je něco životně pravidelného, něco, co, jak jsem sám poznal, některé lidi nesmírně uklidňuje a jiní

z toho naopak šílí. V pohybu kyvadla lze vyčíst samotný tok času, v jednotlivých kmitech se přelévá budoucnost do minulosti. Jak jsem řekl, tyto hodiny se mi vždy líbily a tak mi je babička jednoho roku darovala k narozeninám. Abych byl korektní, tak ony hodiny nejsou žádným historickým kusem. Jsou vlastně nehorázným kýčem socialistické doby, ale já k nim dnes chovám zálibení o to větší, že jsou darem od babičky. Rád jsem si hodiny pouštěl a poslouchal rychlý tikot kmitajícího kyvadla. Často jsem si s nimi hrával a skrytě obdivoval tuto časem poháněnou relikvii. Když babička zemřela, ztratily pro mne hodiny nakrátko své kouzlo. Připomínaly mi ji a naplnily se v mých očích jakýmsi posměšným protivěstím. Shlížely z police jako němý svědek oné křivdy, jak jsem babiččinu smrt po nějakou dobu pociťoval. Avšak přešel rok a nastalo smutné výročí. A přesně v tu dobu započal můj zvyk v pouštění hodin. Hodiny jsem oprášil, vyčistil, natáhl a jemným dotykem spustil jejich kyvadlo. Místností zazněl rychlý kmitavý zvuk ubíhajícího času a hodiny, do té doby posměšně připomínající mou ztrátu, staly se naopak symbolem naděje. Jako bych mohl poslouchat tlukot srdce někoho, jehož srdce už tlouci nemůže. Od toho dne, rok co rok v den smutného výročí usínám při tlukotu srdce samotného času, který mi připomíná, že smrt blízkého člověka neznamena jeho odloučení, stačí si jen najít způsob, jak být spolu navždy.

4.2. Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil

Svůj diplomový projekt jsem pojal jako jakési memento mori oslavující jednu z osob mi nejbližších. Celou mou prací prostupuje několik základních myšlenek a celá práce je složena z řady prvků, z nichž každý má svůj podstatný skrytý význam.

Nejprve bych měl přiblížit, proč jsem si jako ústřední námět své práce vybral právě svatební šaty. Je těžké říci, proč mám ve svatebních šatech takové zalíbení, snad se to váže opět k jedné vzpomínce na babičku. Jistým způsobem se totiž právě svatební šaty váží k babiččině smrti. Krátce před jejím úmrtím jsem babičku požádal, zda by mne nenaučila mimo ostatních textilních technik i šít a byl jsem velmi potěšen, když s mou prosbou souhlasila. Nedlouho poté však babička nečekaně zemřela a já se společných chvil strávených základy šití nedočkal. Z úcty k ní a z chuti po nových dovednostech jsem se však krátce po její smrti rozhodl, že se na její počest šít naučím sám. A k tomu účelu jsem si zvolil právě svatební šaty. Dodnes je mám pečlivě uloženy, ač jsou ušity pouze ze starých prostěradel a netkané textilie namísto saténu a krajkoviny. Pro mne však zůstanou vždy těmi nejcennějšími. Jednak proto, že jsou prvním oděvem, který jsem kdy ušil, ale také proto, že je to jedna z mála vzpomínek na babičku.

Svatební šaty jsou velice pěkné a vděčné téma, může se však zdát divné, proč jsem se rozhodl vytvořit svatební šaty právě pro babičku. Je pravdou, že babičky se moc často nevdávají, a když už tomu tak je, většinou vstupují do manželství v jednoduchém decentním kostýmku odrážejícím jejich věk, já však svou práci pojal jistým retrospektivním způsobem. Tomu napovídá i samotný název práce. Celý babiččin život nebyl jednoduchý a tomu odpovídala i styl, jakým se vdávala. Nikdy neměla skutečné svatební šaty, ve kterých by se mohla vdávat. Nikdy neměla ani obřad, jaký by si opravdu přála. Z vyprávění si pamatuji, že babička odpoledne přišla z práce, oblékla se do kostýmku a běžela se na úřad vdát. Její obřad zkrátka odpovídal době a postavení, ve kterém žila. Proto jsem jí chtěl alespoň retrospektivně dopřát šaty, které by si jistě přála. Šaty se v mém podání stávají jen jakýmsi objektem vyjadřujícím vzpomínky na milovanou osobu. Je to pocta, svatební šaty pro zopakování chvíle, která již nikdy opakovaná být nemůže. Ve své podstatě se šaty stávají přítomným objektem, v němž se prolíná budoucnost vyjádřená podstatou šatů, jež jsou přípravou na nadcházející svatbu a minulost vyjádřená ve vzpomínkách na babičku.

Záměrně jsem volil šaty s vlečkou, jednak pro jejich honosnost, kterou jsem chtěl vynahradiť strohost babiččiny reálné svatby, jednak zčásti z toho důvodu, že stejně tak, jako si nevěsta nese za svými šaty vlečku, když prochází, nesu si i já svým životem krásné vzpomínky na babičku. Mé vzpomínky se staly pomyslnou vlečkou jejího života. Stejně tak, jako střih šatů, měl jsem v plánu zvolit i stejně honosný materiál k jejich ušití. Původně jsem uvažoval o pravém přírodním hedvábí, to ale jednak nebylo v považované barvě k dostání, a také jsem se brzy přesvědčil, že hedvábí, ač honosné, nespĺňuje nároky, které jsem od něj očekával. Namísto hedvábí jsem proto nakonec zvolil stejně lesklý satén, který je ale na rozdíl od hedvábí tvrdší a lépe se tvaruje, stále se však řadí mezi materiály, které se už pouhým pohledem řadí do kategorie slavnostních látek, navíc je podobně jako hedvábí hebké a hladké.

Ač se nabízelo ušít skvostné šaty z nádherně sněhobílého materiálu, barevnost jsem volil záměrně sníženou o několik tónů a nakonec jsem se dostal při výběru požadovaného odstínu přes slonovinovou kost až k tónu tmavšího champagne. Bílé svatební šaty měly vždy vyjadřovat neposkvřněnost a panenskou čistotu, mnou zvolená barva vypovídá o skutečnosti, že babička v době svatby byla již matkou.

Šaty jsem měl v úmyslu již od prvních chvil zdobit paličkovanou krajkou a jasno jsem měl i při výběru některých motivů. Drobný problém nastal při rozhodování o podobě krajky. Původně jsem pomýšlel na použití složité mnohapárové krajky, kterou by byly šaty dozdobeny, postupem času jsem však o prvotním nápadu začal pochybovat. Lákalo mne pokusit se o nové netradiční použití krajky, rozhodl jsem se proto použít krajkou v její nejprimárnější nejzákladnější podobě, a to tak, že jsem zvolil nejzákladnější půdici, tj. řetízek. Pomineme-li jen zkroucené páry, je řetízek v oblasti paličkované krajky základní půdici, přitom mnohdy nedoceněnou. Mé použití krajky spočívá v tom, že upaličkovaný řetízek jsem posléze našil na šaty tak, že jsem ho natvaroval do podoby předem navržené kresby sestávající převážně ze vzpomínek, jež jsem uvedl v diplomové práci. Při návrzích kresebné předlohy jsem záměrně pracoval s myšlenkou, aby se v kresbě zachycené vzpomínky dali při našívání krajky vyjádřit jednou nepřetržitou linií paličkovaného řetízku. Tento postup jsem volil proto, že pokud se zamyslíme nad podstatou vzpomínek, které krajka vyjadřuje, uvědomíme si, že se také jedná o nepřetržitý proud či linii, kterou si v mysli utváříme. Vzpomínky jsou vlastně jakási stopa táhnoucí se myslí od události, které se týkají

napříč minulostí až do přítomnosti. Stejným způsobem jsem pracoval i já při našívání krajky do podoby vzpomínek tak, že utvořili jednu nepřetržitou linii.

Materiál použitý na zhotovení krajky jsem volil tak, aby doplňoval materiál podkladový, tedy satén. Zvolil jsem viskózovou přízi Kordonet, která svým přirozeným leskem pěkně doplnila saténový podklad. Barvu jsem zvolil o něco světlejší – odstín slonovinové kosti.

Při návrhu krajky jsem znovu využil myšlenku vlečky, kterou za sebou nevěsta nese stejně jako já své vzpomínky na babičku a protože v mém případě vzpomínky vyjadřuje právě krajka, umístil jsem ji na zadní stříhové díly šatů, aby byla tato myšlenka o to intenzivnější.

Motiv krajky je různorodý, vyplňují jej vzpomínky uvedené výše v práci, ústředním motivem krajky však zůstává akát, tedy v tomto případě akátové listy. Babička akáty milovala a po její smrti se akát stal i mým nejoblíbenějším stromem. Jako jednu z poct jsem proto spleť akátových listů vybral za základ krajky na mých/babiččiných šatech. Snažil jsem se vytvořit dojem, jakoby šaty porostly listy akátu a mezi nimi se objevovaly ostatní vzpomínky, podobně, jako se postupně vzpomínky vybavují v mysli člověka, který na milovanou osobu vzpomíná.

Detail krajky – akátové listy prolínající se s ostatními vzpomínkami

Mezi krajkovými vzpomínkami se objevuje například klubičko s pletacími jehlicemi nebo paličky, které symbolizují mou a babiččinu lásku k textilu a vše, co mě o něm naučila. Taktéž hodiny, o kterých jsem se zmiňoval a které odkazují na můj zvyk v pouštění hodin nebo ovoce, které jsem rovněž uváděl v textu ve spojitosti s dědovými višněmi nebo sběrem jahod. Další ze vzpomínek je rovněž nápis hlásající onu smutnou zprávu o babiččině smrti, nápis je psán bez diakritických znamének, což odkazuje na jeho původ – mobilní zprávu SMS, jež mi byla prvním poslem vypovídajícím o babiččině úmrtí.

Detail krajky – část textu o babiččině smrti lemující okraj vlečky

Vzpomínek je mnoho a většina z nich je vyjádřena v doprovodném textu v deníku. Ty ze vzpomínek, které postrádají výklad, si dovoluji nechat zastřeny jistou dávkou tajemství. Jsou pro mne důležité stejně jako každá jiná vzpomínka, která se váže k babičce, nicméně rád bych si jejich význam nechal pro sebe.

Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil

Pohled na krajkový díl šatů

5. Pedagogický projekt

Využitelnost pojetí mého tématu při výuce v edukačním procesu mohla být realizovatelná ve dvou základních myšlenkových liniích. První mohlo být zaměřit se na myšlenku vzpomínání na blízkého člověka, druhou věnovat se návrhu a tvorbě oděvu, konkrétně svatebních šatů. Já se rozhodl pro možnost druhou, tedy o projekt realizace netextilního oděvu.

Tento projekt jsem realizoval mimo výuku své pedagogické praxe, neboť se jedná o práci časově i prostorově náročnější. Rozhodl jsem se spolupracovat s paní učitelkou, která byla mou vedoucí pedagogické praxe, ovšem mimo povinnou výuku, a to v odpoledním výtvarném kroužku. Na vedení tohoto kroužku jsem se v minulosti již několikrát účastnil a s žákyněmi, jež jej navštěvují, navázal kontakt. Když jsem je proto oslovil, zda by měli zájem podílet se na mnou připraveném projektu, rády souhlasily. Kroužek je mnohem individuálnější než hodina ve výuce, navštěvuje jej šest žákyn v rozmezí šesté až osmé třídy a práce je daleko volnější, odvíjí se od společné domluvy mezi žákem a učitelem, oč má žák zájem se naučit. Jelikož kroužek navštěvují jen dívky, práce směřuje převážně k tvorbě šperků nebo oděvních doplňků.

Příprava na výstup probíhala tak, že jsem děvčata oslovil na jedné z výuk, vysvětlil jim, že v rámci své diplomové práce řeším problematiku začlenění svého tématu do procesu výuky a že se nemusejí ničeho bát a zda by měli o dané téma zájem a nenamítaly, kdybych v práci přiložil pár fotografií z průběhu práce v kroužku. Děvčata souhlasila, a když jsem jim dal na výběr, jaké šaty by chtěla realizovat, téměř okamžitě zvolila, k mé radosti, šaty svatební.

Protože jsem chtěl, aby žákyně přemýšlely o projektu z netradičního úhlu, místo klasického textilu jsem jim dal ke zvolení ze dvou jiných materiálů, případně jejich kombinací. Těmi byly papír a plast. Dívky se tvářily nejdříve nedůvěřivě, avšak poté, co jsem jim ukázal připravenou prezentaci děl nejrůznějších autorů, překvapilo je, jak mohou dané téma pojednat nejrůznějším způsobem. Při výkladu prezentace jsem nastínil i problematiku recyklace a práce s odpadem, projekt měl tedy i silný environmentální záměr.

Robin Barcus-Slonina – Garbage Bag Dress

Dívky se rozdělily do dvou skupin po třech na starší a mladší a byl jsem rád, že každá ze skupin si zvolila jiný typ materiálu k tvorbě svých šatů. Do příštího týdne jsem jim dal za úkol přemýšlet o materiálu a podobě budoucích šatů a tím přípravná hodina končila.

Na další týden jsem měl pro žákyně přichystané jak nejrůznější materiály, papíry různých barev a gramáží, noviny, lepenky, sáčky na odpad, malířské fólie, kusy igelitu, tak i dvě provizorní krejčovské panny, na které mohli z vybraných materiálů tvořit své šaty.

Starší dívky při práci na šatech z papíru

Dívky pracovaly se zájmem a všichni jsme se při práci dobře bavili, z vlastních reakcí se žákyně naučily novým přístupům a zjistili, že umění může být velmi rozmanité a že i to, co na první pohled jako umění nevypadá, může uměním být. Mým cílem bylo zpřístupnit děvčatům práci, ke které by se v průběhu hodin výtvarné výchovy neměli z časových důvodů šanci dostat. V průběhu práce vznikly dva zajímavé modely svatebních šatů z rozličných materiálů, ty však osobně nepovažuji za nejdůležitější výstup práce. Důležitější byl požitek a zábava, kterou jsme si všichni užili.

Svatební šaty mladších dívek

Svatební šaty starších dívek

6. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabýval hlavně otázkou mezilidských vztahů a vzpomínek na milovaného člověka. Ač jsem nerozebíral tyto vztahy na úrovni vědní psychologie, myslím si, že je práce velkým přínosem v této oblasti. V každém případě slouží jako motivace k zamyšlení se nad touto problematikou. Osobně jsem měl v průběhu práce částečně smíšené pocity, prožíval jsem radost při vzpomínkách na krásné chvíle prožité s babičkou, ale i smutek přítom, když je člověk vystaven smutnému faktu, že jej milovaná osoba opustila. Několikrát jsem práci označil jako *memento mori*, nahlížím na ni jako na jakýsi soukromý pomník milované osobě, která mi dala možnost být tím, kým jsem dnes.

Součástí práce je i uvedení několika umělců, kteří se ve své tvorbě zabývají stejnou problematikou, jako já ve své diplomové práci. Vybral jsem umělce, kteří ve svých vybraných dílech pracovali s milovanou osobou, jako třeba Kateřina Šedá ve svém díle *Je to jedno*, snažili se o zachycení podstaty člověka a jeho duše, jako například Adriena Šimotová ve svých dílech nebo pracovali se zachycením interpersonálních vztahů tak, jak tomu je například u Mieke Werners v jejím projektu *Grootje*. Je pochopitelné, že jsem nemohl pojmut všechny autory, nicméně jsem se snažil přiblížit alespoň ty, kteří mi jsou svou prací blízcí.

Důležitým aspektem při výběru některých autorů pro mne bylo i propojení jejich tvorby s textilem, protože textil považuji ve svém životě za jeden s klíčových materiálů. Při výběru jsem dbal na ty autory, kteří nejsou obecně natolik známí, a bylo pro mne značným přínosem sledovat jejich tvorbu. Některá díla mne motivovala a mnohými díly jsem se inspiroval pro vlastní budoucí tvorbu.

V závěru své práce považuji za nutné uvést, že tato doprovodná textová část i praktická část diplomové práce jsou jen součástí celkové koncepce instalace při obhajobě práce.

7. Seznam odkazů a citací

Knižní citace:

KUBÁTOVÁ, Marie. *Truhlička malovaná*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1989.

ŠEDÁ, Kateřina. *Je to jedno = It doesn't matter: [katalog]*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. ISBN 80-239-6290-6

ŠEDÁ, Kateřina. *Nic tam není = [There is nothing there]: společenská hra pro neomezený počet hráčů*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. ISBN 80-239-7738-5

Internetové citace:

ANDREA VANDER KOOIJ. *Andrea Vander Kooij* [online]. Andrea Vander Kooij, ©2006-2007 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://andreavanderkooij.com/>

CENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA, o.p.s. Kateřina Šedá. *Artlist.cz* [online]. ©2006-2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=2651>

CENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA, o.p.s. Michal Pěchouček. *Artlist.cz* [online]. ©2006-2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=186>

CREATIVO a.s. Adriana Šimotová. *Creativo.cz* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.creativoas.cz/adriena-simotova.php>

Grootje. In: *Vimeo* [online]. 23.02.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/20287382>

Mara Skujeniece. In: *Vimeo* [online]. 08.06.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/24828973>

MEDIABAZE. Michal Pěchouček. *Mediabaze.cz* [online]. ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mediabaze.cz/page.php?artist=25>

MIEKE WERNERS. *Mieke Werners, Textielkunstenaar* [online]. Mieke Werners, ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.textielkunstenaar.com/>

Mieke Werners – Zo werk ik... In: *Vimeo* [online]. 09.09.2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://vimeo.com/27481556>

ŠIMOTOVÁ, Adriena. Interview. In: *Artmix. TV, ČT2*, 16. dubna 2011, 22:45

ŠIMOTOVÁ, Adriena. Interview. In: *Na plovárně. TV, ČT2*, 30. srpna 2009, 22:10

THE VELVET HIGHWAY. Artist Profile: Andrea Vander Kooij. *Velvethighway.com* [online]. ©2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: http://www.velvethighway.com/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=49

YATZER. Cayce Zavaglia's Photo Realistic Embroidered Portraits. *Yatzer.com* [online]. ©2007-2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://yatzer.com/The-Photo-realistic-Embroidered-Portraits-of-Cayce-Zavaglia>

YOETTA. Future Heirlooms- Cayce Zavaglia. In: *Mrxstitch.com* [online]. Nov 5, 2010 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.mrxstitch.com/2010/11/05/future-heirlooms-cayce-zavaglia/>

8. Resumé

Diplomová práce se skládá ze tří částí, teoretické, praktické a pedagogické.

Teoretická část práce se zabývá řadou vybraných autorů, kteří do svých děl zahrnují problematiku interpersonální psychologie, vztahů mezi blízkými lidmi nebo se zabývají vyjádřením pravé podstaty lidské duše. Řada autorů se též ve své tvorbě zabývá textilem a jeho uplatněním při umělecké tvorbě.

Praktická část se dělí na dvě oblasti. V té první se věnuji vlastním vzpomínkám na babičku a formou deníku uvádím, jak můj život poznamenala. Druhá část se zabývá popisem a rozбором samotného praktického objektu, Svatebních šatů pro opakování neopakovatelných chvil.

V pedagogické části popisuji projekt začlenění náplně své diplomové práce do výuky v edukačním procesu.

The thesis consists of three parts, theoretical, practical and pedagogical.

The theoretical part deals with a number of selected authors who into their work implied the problem of interpersonal psychology, close relationships or expression of the real core of a human soul. Many of the authors also deal with textile and its application in art-work.

The practical part is divided into two fields. The first part I have devoted to my personal memories of my grandma and through a diary I show how much she had affected my life. The second part concerns with a description and analysis of the practical object itself: A Wedding Dress for Repeating the Unrepeatable Moments.

In the pedagogical part I describe a project of implying the subject of my thesis into the educational process.

9. Anotace

Jméno a příjmení:	Jan Macík
Katedra:	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	PeaDr. Taťána Šteiglová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil
Název v angličtině:	Wedding dress for repeating of unrepeatable moments
Anotace práce:	Diplomová práce sestává ze dvou částí. V první se zabývám vybranými umělci, kteří ve své práci vyjadřují sociální vztahy mezi jedinci nebo se zabývají osobností člověka. Druhá část je vzpomínkovým deníkem na milovanou osobu, kvůli které diplomová práce vznikla.
Klíčová slova:	Babička, vzpomínky, svatební šaty, paličkovaná krajka, koncept
Anotace v angličtině:	The thesis consists of two parts. The first part deals with selected artists who in their work express social relationships between individuals or deal with a human personality. The second part is a diary with memories of a beloved person, because of who the thesis has been written.
Klíčová slova v angličtině:	Granny, memories, wedding dress, bobbin lace, concept
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	62 stran
Jazyk práce:	Český

10. Seznam obrázků

- Obr. 1 str. 7 Portrét – Kateřina Šedá
<http://www.tedxbrno.cz/prednasejici/>
- Obr. 2 str. 8 Občané Ponětovic nakupující ve stejnou dobu stejné potraviny
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 3 str. 8 Občané Ponětovic jednotně zametají chodníky před svými domy
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 4 str. 9 Obyvatelka Líšně prezentuje svou výstavu
<http://artlist.cz/?id=5387>
- Obr. 5 str. 10 Kruhový objekt z plotů podle líšeňských předloh
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 6 str. 10 Účastnice happeningu zdolávající plotový objekt
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 7 str. 11 Úvodní strana souboru kreseb zachycujících sortiment někdejších Domácích potřeb
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 8 str. 12 Babička Kateřiny Šedé Jana Šedá při práci na projektu
http://1.bp.blogspot.com/_AWPQY7ZKlck/SsIbkgVYKpl/AAAAAAAAACs/iCrYD_HTbnU/s1600-h/1F+copy.jpg
- Obr. 9 str. 12 Jedna z mnoha stran katalogu zachycujícího na 650 položek (zde kartáče čtyřřadové)
<http://artlist.cz/?id=5385>
- Obr. 10 str. 13 Portrét – Michal Pěchouček
<http://zlatapastelka.blogspot.cz/2011/04/michal-pechoucek-cudna-lekce-sexu.html>

- Obr. 11 str. 14 Michal Pěchouček – fotoromán Silvestr (I – VII)
<http://pechoucek.cz/#!prettyPhoto/4/>
- Obr. 12 str. 15 Michal Pěchouček - Time for bed XXXV
http://ihned.cz/c3-51173460-000000_d-michal-pechoucek-promenil-vystavu-v-pyzamovou-party
- Obr. 13 str. 16 Portrét – Mara Skujeniece
http://www.quodes.com/company/skujeniece_elsinga.html
- Obr. 14 str. 17 Portrét – Andrea Vander Kooij
http://andreavanderkooij.com/works/per_swe.php
- Obr. 15 str. 18 Andrea Vander Kooij – Green Blackbird
http://andreavanderkooij.com/works/emb_gbl.php
- Obr. 16 str. 18 Andrea Vander Kooij – Hidden penis
http://andreavanderkooij.com/works/emb_hid.php
- Obr. 17 str. 19 Andrea Vander Kooij – Red Socks
http://andreavanderkooij.com/works/kni_rso.php
- Obr. 18 str. 20 Andrea Vander Kooij – Balaclava for Kissing
http://andreavanderkooij.com/works/kni_bal.php
- Obr. 19 str. 20 Andrea Vander Kooij – Balaclava for Gazing Into Each Other's Eyes
http://andreavanderkooij.com/works/kni_bal2.php
- Obr. 20 str. 21 Portrét – Mieke Werners
<http://flickrhivemind.net/Tags/2011,textiel/Interesting>
- Obr. 21 str. 22 Mieke Werners - Van ouden mensen (část instalace s autorkou v pozadí)
<http://flickrhivemind.net/Tags/2011,textiel/Interesting>
- Obr. 22 str. 23 Autorka Mieke Werners se svým dílem Grootje
<http://www.textielkunstenaar.com/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=10&cntnt01returnid=67>

- Obr. 23 str. 24 Grootje – detail vysoce propracované tváře
<http://www.textielkunstenaar.com/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=10&cntnt01returnid=67>
- Obr. 24 str. 24 Grootje – detail bravurně propracovaných nohou
<http://www.textielkunstenaar.com/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=10&cntnt01returnid=67>
- Obr. 25 str. 25 Mieke Werners - kolekce prací s názvem Weemoed
<http://www.textielkunstenaar.com/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=12&cntnt01returnid=67>
- Obr. 26 str. 25 Mieke Werners - kolekce prací s názvem Weemoed
<http://www.textielkunstenaar.com/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=12&cntnt01returnid=67>
- Obr. 27 str. 26 Portrét – Adriena Šimotová
<http://www.creativoas.cz/adriena-simotova.php>
- Obr. 28 str. 27 Dílo Šimotové často balancuje mezi kresbou a sochou
<http://www.designmagazin.cz/umeni/22553-simotova-vystavuje-na-kampe-krehke-sochy-z-papiru.html>
- Obr. 29 str. 28 Adriena Šimotová – Detail díla Strach
<http://www.designmagazin.cz/umeni/22553-simotova-vystavuje-na-kampe-krehke-sochy-z-papiru.html>
- Obr. 30 str. 28 Adriena Šimotová – Tvář
<http://avanteguardia.blogspot.cz/2012/05/adriena-simotova-jiri-john.html>
- Obr. 31 str. 29 Portrét – Cayce Zavaglia
<http://www.mrxstitch.com/2010/11/05/future-heirlooms-cayce-zavaglia/>
- Obr. 32 str. 30 Cayce Zavaglia – Aunt Lin
<http://www.caycezavaglia.com/>

- Obr. 33 str. 30 Cayce Zavaglia – Mum (detail)
<http://www.caycezavaglia.com/>
- Obr. 34 str. 31 Portrét – Marina Abramović
<http://oneirataxia-is.blogspot.cz/2010/09/current-preoccupation-studio-for-marina.html>
- Obr. 35 str. 31 Marina Abramović – Virgin prior
<http://elopedelart.canalblog.com/tag/Dante%20Gabriel%20Rossetti>
- Obr. 36 str. 32 Marina Abramović – Nude with skeleton
<http://dossierjournal.com/art/the-best-way-to-waste-time-on-the-internet/attachment/marina-abramovic-nude-with-skeleton/>
- Obr. 37 str. 44 Detail krajky – akátové listy prolínající se s ostatními vzpomínkami
foto autora
- Obr. 38 str. 45 Detail krajky – část textu o babiččině smrti lemující okraj vlečky
foto autora
- Obr. 39 str. 45 Svatební šaty pro opakování neopakovatelných chvil
foto autora
- Obr. 40 str. 46 Pohled na krajkový díl šatů
foto autora
- Obr. 41 str. 48 Robin Barcus-Slonina – Garbage Bag Dress
<http://www.stateofdress.blogspot.cz/>
- Obr. 42 str. 49 Starší dívky při práci na šatech z papíru
foto autora
- Obr. 43 str. 50 Svatební šaty mladších dívek
foto autora
- Obr. 44 str. 50 Svatební šaty starších dívek
foto autora

11. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

KUBÁTOVÁ, Marie. *Truhlička malovaná*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1989.

MÁCHALOVÁ, Jana. *Móda 20. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-587-0.

MOWER, Sarah. *20 Years Dolce & Gabbana*. 1. vyd. Milano: 5 continents, 2005.

POCHNA, Marie-France. *Christian Dior*. 1. vyd. Praha: Garamond, 2009. ISBN 978-80-7407-046-4.

STEVENSON, N. J. *Kronika módy: 1800 – 1870 – 1940 – 1960 – 1980 – 2020: kdo udává tón - nejslavnější módní ikony a návrháři*. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2011. ISBN 978-80-7321-570-5.

ŠEDÁ, Kateřina. *Je to jedno = It doesn't matter: [katalog]*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. ISBN 80-239-6290-6

ŠEDÁ, Kateřina. *Nic tam není = [There is nothing there]: společenská hra pro neomezený počet hráčů*. 1. vyd. Brno: [Kateřina Šedá], 2005. ISBN 80-239-7738-5

WILCOX, Claire: *Vivienne Westwood* 1. vyd. London: V&A, 2004.

Prameny:

<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=522740>

<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=698898>

<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=748894>

<http://andreavanderkooij.com/>

<http://artlist.cz/?id=186>

<http://arttattler.com/archivemarinaabramovic.html>

<http://catalogue.nimk.nl/site/?page=%2Fsite%2Fart.php%3Fid%3D9280>

<http://decor8blog.com/2010/07/27/ceramics-by-studio-skujeniece/>

http://kultura.idnes.cz/vytvarne-umeni.aspx?c=A110311_170540_vytvarneum_ob

<http://mediabaze.cz/page.php?artist=25>

<http://multimedia.ihned.cz/fotogalerie-stars/c1-51173460-michal-pechoucek-promenil-vystavu-v-pyzamovou-party>

<http://realitybitesartblog.blogspot.cz/2011/03/bite-83-marina-abramovic-nude-with.html>

<http://vimeo.com/20287382>

<http://vimeo.com/24828973>

<http://vimeo.com/27481556>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123096165-artmix/211562229000003/obsah/154643-rozhovor-adriena-simotova/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123096165-artmix/211562229000007/obsah/173065-portret-katerina-seda/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/20352216044-na-plovarne-s-adrienou-simotovou/titulky/>

<http://www.creativoas.cz/adriena-simotova.php>

<http://www.designguide.tv/2011/mara-skujeniece-%E2%80%98warm-and-cold-cloths%E2%80%99>

<http://www.mrxstitch.com/2010/11/05/future-heirlooms-cayce-zavaglia/>

<http://www.neue-mitmach-zeitung.de/leer/lokales/kunst-aus-wolle-im-kunstzentrum-coldam-d4732.html>

<http://www.novinky.cz/kultura/salon/199810-katerina-seda-a-jeji-zaklinadla-jimiz-se-uzamyka-svet.html>

<http://www.odditycentral.com/pics/ming-boggling-embroidered-portraits-by-cayce-zavaglia.html#>

<http://www.pechoucek.cz/>

<http://www.skujeniece.com/skujeniece/Home.html>

<http://www.textielkunstenaar.com/>

http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/umeni/marina-abramovic-vi-co-je-tabu-v-londyne_183230.html

http://www.velvethighway.com/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=49&Itemid=101

<http://yatzler.com/The-Photo-realistic-Embroidered-Portraits-of-Cayce-Zavaglia>